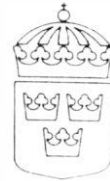

Motion till riksdagen

1985/86:287

Lisbet Calner (s)

Ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (prop. 1985/86:79)

Mot.
1985/86
287—289

Genom upphovsrättslagen är det tre kategorier som bereds skydd, nämligen egentliga upphovsmän såsom författare, tonsättare och konstnärer, utövare såsom skådespelare och musiker samt vissa producenter.

Det är uppenbart att bl. a. den tekniska utvecklingen gör det nödvändigt att efter hand bygga ut det upphovsrättsliga skyddet i skilda avseenden. Genom propositionen föreslås det på olika sätt ske för utövare och vissa producenter. Det är värdefullt att så sker, men det kan beträffande producenterna enligt min mening ifrågasättas om inte tiden är mogen för ett mera allmänt producentskydd.

I dag finns ett självständigt producentskydd i upphovsrättslagen på tre områden, nämligen för fonogramproducenter (46 § URL), för radio- och TV-företag (48 §) och för framställare av kataloger, tabeller och andra sådana sammanställningar.

I propositionen föreslås nu att skyddet vidgas till att också omfatta film- och videoproducenter. Däremot avstår utredningen från att föreslå skydd för teatrar för dessas föreställningar, något som begärts i en gemensam petition till upphovsrätsutredningen av Nordens samtliga teatrar. Också för orkesterföretag och andra producenter av konserter kan ett producentskydd tänkas.

Det existerande producentskyddet liksom det nu föreslagna har motiverats på olika sätt.

För fonogramframställan har främst åberopats två skäl. Det ena är att den verksamhet som resulterar i de färdiga grammofonskivorna är av synnerligen komplicerad beskaffenhet och kräver uppdriven teknik behärskad av konstnärlig smak. Det andra är att kostnaderna för fabrikationen är betydande och att det inte kan vara riktigt att utomstående skulle ha rätt att utan vidare tillgodogöra sig resultaten av en sådan verksamhet (prop. 1960:17 s. 229).

När det gäller radioföretagens skydd uttalades i propositionen s. 257 att för svenskt vidkommande behovet av ett privaträttsligt skydd var mindre framträdande eftersom det finns möjligheter att ingripa på administrativ väg. Att ett privaträttsligt skydd ändå ansågs önskvärt berodde dels på att den då diskuterade internationella regleringen förutsågs komma att omfatta också radion, dels att radion otvivelaktigt var i behov av ett effektivare skydd mot obehöriga inspelningsåtgärder än det som den kunde få i administrativ ordning.

Skyddet för kataloger och andra arbeten som nämns i 49 § URL

motiverades i propositionen främst med att sådana alster ofta representerar ett betydande värde med hänsyn till det arbete och de kostnader som utgivaren måste lägga ner på att insamla och anordna materialet. Obehöriga kopieringar kan ofta utföras med billiga metoder och är ägnade att vålla kännbara förluster. Produkterna borde därför få ett självständigt skydd mot eftergörande. Skyddet borde gälla till förmån för framställaren, dvs. det företag som har föranstaltat om produktens utarbetande (prop. s. 259).

När det slutligen gäller filmföretagens rättigheter säger upphovsrättsutredningen i det nu aktuella betänkandet bl. a. följande (SOU 1983:65 s. 176): "I betydande omfattning kan enligt vår mening de skäl som har anförts för att ge skydd åt fonogramproducenterna anföras också när det gäller producenter av filmverk och då särskilt videogramproducenter. Både videogram och fonogram distribueras till allmänheten i en form som gör dem lätta att kopiera. Ett stort behov finns därför av möjligheter till snabba och effektiva ingripanden mot olovliga kopieringsåtgärder. Möjligheterna härtill ökar självfallet om producenten av de alster som kopierats har en egen befogenhet att ingripa mot sådana åtgärder och inte behöver förlita sig på samtycke från rättsinnehavarna till själva verket."

Upphovsrättsutredningen har även övervägt att skydda teaterföreställningar (s. 56). Efter att ha konstaterat att det "helt visst finns beaktansvärda skäl för ett självständigt skydd för producenter av teaterföreställningar" och att ett sådant redan finns i västtysk rätt, avvisar dock utredningen tanken. Detta motiverar utredningen framför allt med två skäl. Dels har en teaterproducent stora möjligheter att rent praktiskt hindra obehöriga att utan tillstånd göra upptagningar från föreställningar, dels har producenten möjligheter att genom avtal med de medverkande hindra icke önskvärda nyttjanden av föreställningen.

Enligt min mening är detta en alltför konventionell uppfattning som inte tar hänsyn till den pågående integreringen mellan olika mediaformer. Tvärtom anser jag att flertalet av de skäl som motiverat ett producentenskydd på andra områden med icke mindre styrka talar för ett motsvarande skydd för teaterföreställningar och konserter. Teaterproducentens kostnader torde inte vara mindre än katalogframställarens, i allmänhet väsentligt högre. Påpekandet beträffande filmproducenterna att möjligheterna till ingripande mot olovliga åtgärder ökar om producenten har "egen befogenhet att ingripa mot sådana åtgärder och inte behöver förlita sig på samtycke från rättighetshavarna till själva verket", dvs. de medverkande, vänds beträffande teatrar till ett argument att avvisa ett motsvarande skydd. Att det oavsett de faktiska möjligheterna att hindra upptagningar finns ett stort antal inspelade teaterföreställningar och konserter, vars vidareanvändning behöver garteras, är enligt min mening klart. Över huvud förefaller det vara orimligt att en upptagning av t. ex. ett videogram i en filmstudio skyddas men inte en upptagning av en föreställning i en teaterlokal, åtminstone inte till förmån för den konstnärliga producenten.

Men till detta kommer enligt min mening ett växande behov att skydda den levande teatern och musiken i förhållande till de återgivande bild- och ljudmedierna. Som de nordiska teaterledarna skriver: "Detta i förbindelse med den teknologiske udvikling, der vill medføre en voldsom stigning af

fjernsynsudsendinger pr satellit, gennem bredbåndsnet og andre kommunikationsanordninger, kræver efter teaterledernes opfattelse, at der omgående gennemføres en effektiv beskyttelse af de teaterskabte værdier gennem en ændring af ophavsretsloven.”

Mot. 1985/86:287

Den häftiga utvecklingen på massmediaområdet är i färd med att snabbt ändra förutsättningarna i kulturutbudet. Det kan inte vara riktigt att den ökade efterfrågan på program kan tillgodoses genom att inspelade föreställningar – även lagligt gjorda – kan utnyttjas i oförutsedda sammanhang utan producentens medgivande. Det är icke minst ett samhälleligt intresse att de offentligt stödda kulturinstitutionerna bereds tillfälle att bevaka sina både kulturpolitiska och ekonomiska betydande intressen i den nya mediasituationen.

Hemställan

Mot bakgrund av det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om producentskydd för sceniska och musikaliska verk i den upphovsrättsliga lagstiftningen på lämpligt sätt och vid lämpligt tillfälle ånyo bör tas upp till diskussion på samnordiskt plan.

Stockholm den 4 februari 1986

Lisbet Calner (s)